

MAJOR Gyöngyi

Megvillant a Mesterséges Intelligencia, avagy a ChatGPT esete a fenntartható káosszal

Mély tisztelettel a Mesterséges Intelligencia iránt (következetesen nagy kezdőbetűkkel írva), aki még épp csak megvillant, és máris micsoda felfordulást okozott kicsiny hazánkban, itt a Földön. Persze, miként ama Háromkirályok az Emberfia születését, szintúgy a MI érkezését is megjósolták lelkes transzhumanisták mindenféle különleges csillagjegyekre emelve tekintetük, melyek csak millióévente tűnnek fel a szellem egén. (Hallelujah!) Mindenesetre jóslatuk egybevág a Szent Szilícium-völgyben már néhány évtizede lábra kelt örök érvényű szózáttal, miszerint az informatika az a tudomány, amelyik létrehozza azt a problémát, amit azután meg kell oldania.

S lám, Őfelsége inkarnációja ChatGPT-ként máris micsoda energiákat mozgat meg. Bár a hivatalosok egyelőre csak mossák kezeiket, de a tömegben nagyon is sokan suttojják, hogy miféle csodákat tett, és vannak nem is kevesen, akik szerint viszont keresztre kellene feszíteni – legalább néhány hónapra, avagy mindjárt fél évre. És ez így jó.

Éppen így jó, mert a csodák és a keresztre feszítés közötti ellentmondás tízezer voltos feszültségében jön létre a serény mozgás. Mint hangyák sokadalma indulnak meg az emberek a két pólus között, oda s vissza, egyenes vonalban, rendezetten, szabályozottan. S e tengelyre merőlegesen, egy másik dimenzióban – mint Chardin számára az Ω pont – felsejlik a megváltó Szingularitás.

– Mit mondjak! Nem esik jól ebből a fennkölt állapotból visszazuhanni a Földre, erre a piszkos sárgolyóra, és szakmák megszűnésének és munkahelyek elvesztésének póre értelmezésére transzformálni ezt az éteri tisztaságú eszmét. Vesszenek a szakmák! Egyébként is 10 évente csak átrohannak rajtunk! Elegünk van belőlük! Végre már legalább valaki megírja helyettünk a zárthelyit, néhány év múlva pedig le is diplomázik, azután minden munkánkat elvégzi – ahhoz képest persze, amilyen jó iskolába járattjuk –, és legvégül élni is fog helyettünk – nekünk már élni sem kell.

Ó lesz én. – De hol leszek én?

A tisztelt olvasók bizonyára tágra nyílt szemekkel olvasnak egy olyan fogalmat, mint „fenntartható káosz”. Azonban abban a vonatkozásban, amelyben ezúttal szóba szeretném hozni, ez a kifejezés nagyon is mélyértelmű, és egyben veszélyes, miként rendkívüli

veszélyeket rejt magában az is, ha a saját helyzetét abszolút racionálisan megoldani igyekvő Noszty fiú egyszer csak beleszeret Tóth Mariba.

Igen, egyesek talán már sejtik, hogy itt most megint a nőkről lesz szó. S ha nem is mindjárt a megszokott módon – a női egyenjogúságról –, amit a magam részéről, nőként teljes eltévelyedésnek tartok, minekutána jogi regulákban gondolkozni szintén a maszkulin szórakozások közé tartozik, hanem sokkal inkább a nőiség reprezentációjáról a kultúrában – úgy általában.

– Mert azzal bizony tényleg nagy bajok vannak. Sajnálatosan azonban ez a tény nemigen tűnik fel senkinek, többnyire a nőknek sem, mely utóbbi azonban nem véletlen, hiszen egy ilyen, összképre vonatkozó számonkérés a női természettől meglehetősen idegen. A nők sokkal elementárisabban kapcsolódnak a létezéshez, minthogy azzal legyenek elfoglalva, hogy absztrakciók tökéletesítésén töprengve értsék meg azt. Ténylegesen működtetik az életet, ahelyett, hogy a felelősséget minimalizálva az értelmezés útvesztőiben bolyonganának. Ezzel együtt, vagy talán éppen ezért tudnak olyan irracionális furcsaságokkal szolgálni, mint hogy beleszeretnek egy kétségtelenül ronda férfiba, vagy direkte produkálnak különbnél különb mutatványokat a jól bevált automatizmusokból való kizökentésekre. Nincs is lélekemelőbb, mint elképzelni egy vezényszóra, tökéletesen összehangolt mozdulatokat végrehajtó díszzázadot, amelyik férfitagjait lecseréljük – mondjuk a Fellini-filmek nagy szájú, nagy keblű donnáival. – Na, azt a hangzavart! Na, azt az Életet!

– És itt jön a képbe a káosz.

Eszembe jut nagymama, akiről csak némi vonakodással tudok itt megfogalmazni bármit is, mert vele kapcsolatban először azt kell elismernem, hogy bizony nálunk nőuralom volt. Persze, ez is csak egy olyan absztrakció, ami csak sok évtizedes csöndes merengést követően válik világossá, hiszen ez a nőuralom teljesen mást jelentett, mint egy akármiféle férfiuralom. Mégpedig azért, mert nagymamát szerettük. Mindenki szerette. Éppen azért, amilyen. Az uralommal együtt, sőt nem kizárhatóan, éppen azért.

Például megjöttünk egy hosszú utazásról, nagymama szétnézett a konyhában – de ugyanígy megesett ez a nappaliban is –, és csöndesen megszólalt: – Ezt most átrendezzük.

A család férfitagjai azonnal tudták, hogy nekik itt most dolguk lesz. Nagyapa, apa, serdültebb fiúgyermek felkapta a tekintetét, de a protestszavazatokra a hatalom nem mutatott fogékonyságot, s mindenki engedett a sorsnak.

Szekrényből kipakolni, útban lévő dolgokat a nappaliba átrakni, és fél óra sem telt belé, már csikorogtak a nagy tálalószekrény lábai a kövezeten, egyik sarokból a másik fal közepére átírányítva.

– Ja, nem, mégsem lesz ez így jó, inkább oda vigyétek! Onnan azt az asztalt addig húzd be drágám, az ebédlő közepére!

Három-négy óra izzadmányos munka, és megint béke honolt. Zokszó nélkül. Persze, volt ennek ellentételezése, mert olyan almáspitét, olyan vadast....

Tehát a káosz. A sok okos bölcselkedő megszállottan keresi a fenntarthatóság zálogát valamilyen rendben. Olyan rendben, aminek szigorú szabályrendszerét kínos pontossággal

betartva elérkezik a megváltó fenntarthatóság. Egyiküknek sem jut eszébe, hogy a fenntarthatóságnak éppen a káosz a feltétele. Nyilván nem az állandósult káosz, hanem az, amelyik váratlanul, és látszólag indokolatlanul képes teljesen felborítani egy rendet, mielőtt az még túlságosan leszabályozni akarná azt a szabadságot, amit Életnek nevezünk. A jó káosz egyszer csak belerúg egy nagyot a rendbe, abba a rendbe, amiben már minden kezd pontosan négyzet- és kör alakú lenni, mindent felforgat, és ezzel helyet ad egy új rend lassú kialakulásának. Mert az életet nem lehet belegyömöszölni egyféle rendbe.

– Szóval, ezt a fene okos ChatGPT-t megkérdeztem a fenntartható káosxról. A kérdés egészen pontosan így szólt: *Mi a fenntartható káosz?*

– Mit mondjak? Leszerepelt. Ennyit tudott kinyögni: *A fenntartható káosz kifejezés nem áll rendelkezésemre a jelenlegi tudásom alapján, és az internetes keresések alapján sem találok rá releváns információt.*

Azután a következővel kísérleteztem: *Mi a tervezett káosz?*

Itt már mutatta némi reményét az épelméjűségnek, de aztán tipikus férfimódra menekült vissza a szabadságból a racionalizmus irracionális börtönébe: *A kaotikus rendszerek olyan matematikai vagy fizikai rendszerek, melyek rendkívül érzékenyek a kezdeti feltételek apró változásaira. Ennek eredményeként kis változtatások hatalmas különbségeket okozhatnak a rendszer állapotában vagy viselkedésében.* – Eddig jó. Na de innen! – *A kaotikus rendszerek gyakran rendelkeznek **látszólag** véletlenszerű vagy rendetlen viselkedéssel.*

– A kis együgyű. Hiszen a káosz éppen attól az, ami, hogy ténylegesen véletlenszerű!

Talán úgy tűnhet, mintha én itt vicceskednék. Pedig egyáltalán nem erről van szó. Ez a két kérdésből álló „mélyinterjú” nagyon is a lényegét mutatja annak, ami mellesleg az ember alkotta mesterséges intelligenciáról e két kérdés nélkül is biztosra vehető, hogy ugyanis ízig-vérig a maskulin gondolkozás reprezentációja. Mi, nők, már megint kimaradtunk. És mindaddig kihagyva fogjuk látni magunkat, amíg olthatatlan vágy nem jelenik meg benne egy kis káosz iránt. Úgy, mint egy mindent elsöprő szerelemben – megrendülvén az egek és a konyhaszekrények Tóth Mari ellibbenő illatától. Akkor köszönt ránk a szabadság, a fenntarthatóság. Minden egyéb számunkra érdektelen.